

Les jornades del grup FELIS, un punt de trobada per l'estudi i divulgació dels carnívors

El 28 de setembre passat van tenir lloc les primeres Jornades del Grup de Recerca en Carnívors de Catalunya (FELIS-ICHN), el grup de treball de la ICHN dedicat als mamífers carnívors. La trobada es va fer a la seu del Centre de Ciència i Tecnologia Forestal de Catalunya, a Solsona. Les jornades van servir per reunir els socis i col·laboradors del grup FELIS i es van poder exposar els diferents estudis i seguiments sobre carnívors que es fan al nostre país. En total, les jornades van comptar amb 16 ponents i uns 70 assistents.

Les jornades es van iniciar amb una breu introducció sobre la ICHN, les seves delegacions i grups de treball, a càrrec de Marc Vilella, així com una breu presentació de la trajectòria i objectius del grup FELIS, per part de Ferran Sayol. Tot seguit, es va iniciar un primer bloc de xerrades dedicat als projectes del grup FELIS.

Per començar, Jordi Vilarrasa va presentar el projecte Fototrampeig Mamífers Catalunya, que vol esdevenir un portal de referència per dades de fototrampeig a Catalunya. Seguidament, Eric Serratosà i Ariadna Sanglas van exposar els resultats del Pla de seguiment del gat fer i altres mesocarnívors, que ja porta quatre campanyes de seguiment i actualment compta amb gairebé una cinquantena d'estacions permanents per seguir els mesocarnívors terrestres. Marc Vilella i David Guixé també van poder exposar les diferents iniciatives educatives que s'ha fet per fer arribar el coneixement dels mesocarnívors a les escoles de primària. En aquest bloc també es van poder conèixer les darreres accions de cria i reforç poblacional del turó a Catalunya (projecte TuroCAT) explicat per Pep Xarles. Seguidament, Víctor Sazatornil va exposar el seguiment de carronyes que realitzen a les reserves de caça des del CTFC

i que va poder ser un bon complement del seguiment de carronyes que Pau Federico ha realitzat a l'Empordà, i que va poder explicar també a la trobada. Per acabar aquest bloc, Sergi Cano va exposar un nou protocol per fer seguiment de carnívors a l'alta muntanya, amb càmeres situades a partir de 2.000 metres, a partir del límit arbore per altitud i fins als prats alpins.

El segon bloc, dedicat als treballs universitaris, va ser una bona oportunitat per conèixer l'aplicació que tenen les dades recollides des del grup FELIS en el món de la recerca. Per exemple, Nerea Fernández, en el marc del seu doctorat, va parlar de la relació que mostren les diferents espècies de carnívors amb les pertorbacions antròpiques, de manera que algunes espècies tendeixen a evitar les zones més humanitzades, com el gat fer o la marta. Ignasi Fernández va comentar l'encavalcament espai-temporal que s'estableix entre gats fers i gats domèstics, dues espècies que sovint coincideixen més del que s'esperaria tant pel que fa a activitat diària com en l'espai. La xerrada d'Alejandro Esteban va ajudar a entrar en detall sobre com varia aquest patró d'activitat diària en el cas del gat fer, conclouent que a major altitud els gats fers tendeixen a tenir una activitat més

diürna. Finalment, Marc Gallardet va tractar la coexistència entre les dues espècies de mustèlid més semblants morfològicament que tenim a Catalunya, la marta i la fagina, analitzant com les afecten diferents variables climatològiques, d'hàbitat i interaccions amb altres espècies de carnívors.

Després d'un dinar a peu dret, on els diferents assistents van poder intercanviar experiències i impressions de la seva vinculació amb FELIS, les jornades van continuar amb el tercer i últim bloc de xerrades, aquest dedicat a projectes convidats, externs a FELIS. La xerrada inaugural d'aquest bloc va ser a càrrec de Gabriel Lampreave, agent rural responsable del seguiment del llop a Catalunya. En Gabriel va fer un repàs extens sobre el passat i present dels llops a Catalunya, posant de manifest l'augment de deteccions en els últims anys, que pronostica un augment de la presència d'aquesta espècie tan emblemàtica al nostre territori. Seguidament, Pep Xarles va exposar l'estudi que s'ha realitzat per estudiar la idoneïtat de la plana de Lleida per la reintroducció del linx ibèric, un altre dels carnívors més emblemàtics de la península. D'altra banda, Arnau Campañera, doctorand del CTFC, ens va exposar els avenços que ha fet en la creació d'un programa d'intel·ligència artificial capaç d'identificar i classificar imatges de fototrampeig. Finalment, Alfred Encuenta ens va ensenyar els resultats del seguiment de carnívors que ha dut a terme al nord d'Osona durant els últims anys.

Com a activitat complementària de les jornades, al vespre, un cop acabades les presentacions, es

va fer una espera per observar fauna, amb l'atenció posada en la brama del cérvol, que aquells dies es deixava sentir pels boscos del Solsonès. Repartits en petits grups i carregats de telescopis, binocles i algun focus, es va poder gaudir de la fauna crepuscular i nocturna de la zona del Port del Comte. Es va poder veure i escoltar la brama del cérvol i algunes de les espècies més observades van ser la guineu, el teixó, la llebre, el cabirol i el senglar. Alguns grups amb més sort, fins i tot van poder veure una marta i una geneta.

La valoració global de les jornades va ser molt positiva i els diferents assistents van remarcar la gran varietat de temàtiques que es van tractar entorn dels carnívors. Esperem que aquestes jornades es puguin consolidar i que en les edicions següents es pugui veure l'evolució dels projectes actuals i se'n puguin presentar de nous, tot amb l'objectiu de promoure l'estudi, divulgació i conservació dels carnívors al nostre país.

Des d'aquí volem agrair a tota la gent que va participar en les jornades i també als que no van poder venir, però que col·laboren en els projectes del grup FELIS. Esperem que entre tots continuem fent créixer aquest grup. ■

Els cursos naturalistes de la Institució

Refugis de biodiversitat en ambients urbans: jardins de papallones i hotels d'abelles

El cap de setmana del 6 i 7 de juliol es va celebrar, a Viladecans, el curs «Refugis de biodiversitat en ambients urbans: jardins de papallones i hotels d'abelles», impartit per Clàudia Pla-Narbona (Museu de Ciències Naturals de Granollers), experta en papallones, i Carlos Hernández-Castellano (Universitat Autònoma de Barcelona), expert en abelles solitàries.

En aquest curs, amb un vessant eminentment aplicat a espais urbans, van assistir 10 persones, entre elles tècnics de medi ambient municipals i de consultories ambientals, naturalistes, i gent interessada en la flora i la entomofauna. El curs va consistir en una part teòrica i una part pràctica, on es van fer sessions al camp i al laboratori.

A la part teòrica es van impartir coneixements fonamentals sobre la biologia i

l'ecologia de les papallones i les abelles. Un dels aspectes centrals d'aquest temari va ser conèixer els recursos florals que utilitzen aquests grups de pol·linitzadors: les papallones són atretes per flors amb nèctar i en necessiten durant tot l'any (per exemple

(Continua)

de plantes ruderals i aromàtiques), i moltes abelles mostren especialitzacions o preferències per determinats grups de plantes (per exemple boraginàcies o lleguminoses).

En aquesta part teòrica es van exposar els resultats d'un estudi de pol·linitzadors als ecosistemes urbans de Viladecans, que posa de manifest que les flors que més utilitzen els pol·linitzadors són aquelles d'espècies autòctones (silvestres i de creixement espontani), de les famílies de les labiades i les compostes, de port herbaci i arbustiu, i amb independència de l'època de floració.

També es va explicar la rellevància no només de l'alimentació sinó també de la reproducció d'aquests insectes en jardins i parcs urbans i en conseqüència es van exposar els requeriments de les papallones (la presència de plantes nutrícies on pondre els ous), l'ecologia de nidificació de les abelles solitàries, i com el disseny dels hotels d'abelles (materials, cavitats, ubicació, etc.) ha de garantir que les estructures de nidificació s'assemblin als substrats que aquestes espècies troben a la natura.

Tots aquests aspectes són essencials a l'hora de dissenyar refugis de biodiversitat per garantir que siguin funcionalment efectius.

A les dues sortides de camp vam visitar dos jardins de papallones amb hotels d'abelles. A cada punt vam fer observacions de les espècies de papallones i de les d'abelles nidificants als hotels, posant especial èmfasi en les interaccions amb les flors en què observàvem els organismes. Això ens va permetre fer un estudi crític sobre la vegetació i la flora present als jardins de papallones que sosté aquestes comunitats, sobre la vegetació i la flora no present que podria albergar altres papallones i abelles que no hi són, i sobre la vegetació i la flora present que no aporta res a aquestes comunitats. Vam aprendre com identificar algunes espècies de papallones i vam dur a la pràctica un seguiment d'aquestes comunitats en un dels jardins, seguint el protocol utilitzat en el projecte **Jardins de papallones**. També vam fer una anàlisi crítica dels hotels d'abelles

presentes (quins materials funcionen i quins no, com es pot millorar la diversitat d'espècies, manteniment, etc.), i vam construir i instal·lar-ne un.

A les sessions de laboratori es va explicar com utilitzar els hotels d'abelles per fer seguiment de les poblacions d'abelles solitàries. En aquest sentit, es van dissecionar els nius de diverses espècies d'abelles solitàries nidificants en hotels d'abelles (*Anthidium manicatum*, *Osmia bicornis*, *O. caerulea*, *Heriades crenulatus*, *Megachile rotundata*, i *Hylaeus communis*) per la recollida d'informació (materials de construcció, pol·len utilitzat, abundància, enemics naturals, etc.).

El corol·lari del curs és el següent. Des de fa anys la gestió dels ecosistemes urbans s'ha basat en la domesticació de la natura i en les bones intencions de les administracions. En els últims anys els estudis científics i els programes de seguiment de pol·linitzadors ens indiquen que als ecosistemes urbans la generació de refugis de biodiversitat passa per gestionar la integració de la vida silvestre a les ciutats. Hem de passar d'un model basat en la importació d'espècies foranes i en el malbaratament de recursos per mantenir espais sense valor ecològic, a un model on les peces dels ecosistemes naturals generin espais visualment atractius i ecològicament funcionals. El disseny dels jardins de papallones i els hotels d'abelles són una oportunitat per a posar en pràctica aquest canvi de paradigma, que ha d'atorgar a les ciutats un paper central en la lluita contra la pèrdua de biodiversitat a escala global. Sens dubte tenim al davant un repte, i alhora una oportunitat, que administracions, jardineros, científics i naturalistes, han de resoldre plegats. ■

Els sons de la natura com a recurs per a l'estudi dels sistemes naturals

El cap de setmana del 19 i 20 d'octubre va tenir lloc el curs «Els sons de la natura com a recurs per a l'estudi dels sistemes naturals» al Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà. L'objectiu del curs era familiaritzar els assistents amb diferents equipaments i tècniques de gravació tant per fer un treball d'enregistrament de sons de la natura de manera activa com de manera passiva. Els assistents van poder escoltar amb diferents tipus de micròfons en funció de la polaritat, (omnidireccionals, cardioïdes, hipercardioïdes), diferents disposicions dels micròfons en estèreo (XY, ORTF, AB, ambisònic) i en reflector parabòlic. Quant a les gravadores, vam disposar de diferents models que ens va

permetre comparar els avantatges i inconvenients de cada un d'ells: Olympus, Tas-

(Continua)

cam, MixPre, i també varem veure formes d'alimentar els micròfons (Phantom, PIP), connexions, bateries, cables, així com altres detalls de l'equipament igualment importants com són els auriculars i els paravents pels micròfons.

A la sortida de camp, els assistents van intercanviar els equips i practicar l'escolta, essencialment, la localització i correcte enfocament i el nivell d'entrada (gain). Posteriorment, es van configurar gravadores ARU (automàtic recording unit) que es van col·locar al capvespre als voltants del Cortalet. Les gravacions realitzades, tant aquelles obtingudes de manera activa com passivament amb les ARU, van ser analitzades mitjançant Audacity, aplicatiu d'edició i visualització dels arxius sonors com a forma d'ona, espectrograma o sonograma i espectre, la qual cosa va permetre detectar i identificar espècies, tant ocells que havien estat

observats durant la pràctica de gravació, com ortòpters nocturns gravats passivament amb les ARU amb cants molt aguts amb freqüències properes o totalment situades en l'ultrasò. El curs va concloure amb una introducció a l'ecoacústica i l'estudi dels ecosistemes amb índex bioacústics (BIO, NDSI, ACI). ■

Delegació del Bages

Sortides naturalistes guiades

El Suanya i la font de l'Arrel (el Bages). El dissabte 19 d'octubre, vam fer una caminada matinal de temàtica botànica i micològica d'uns 8 km de recorregut i de molt poc desnivell, que va tenir com a punt de partida i arribada l'aparcament del bosc del **mas Suanya** i va discórrer íntegrament per l'**Anella Verda de Manresa**. Aquesta excursió va estar emmarcada dins la **Fira Ecoviure** i va ser una de les activitats divulgatives lligades a la **cessió en dipòsit de l'històric Herbari del Bages** (1909-1912) de Pius Font i Quer al Centre de Documentació de Biodiversitat Vegetal de la Universitat de Barcelona. La sortida va tenir una assistència de 17 persones, i va ser guiada pels biòlegs Jordi Badia i Florenci Vallès.

Branquilló d'auró negre

Branquilló de cirerer de guineu

La caminada va discórrer íntegrament per la vall de la riera de Rajadell i els seu entorn proper, una de les zones de la comarca de Bages que, entre 1909 i 1912, van ser explorades més a fons per Pius Font i Quer (1888-1964) en el transcurs del seu estudi de la flora de la comarca. Un dels objectius de la sortida va ser constatar l'expansió de les espècies forestals prenent com a punt de partida la informació corològica que conté la flora que hi ha a l'obra de Font i Quer *Ensayo fitotopogràfic de Bages* (Maó, 1914). Vam observar que, a la zona estudiada, l'auró negre (*Acer monspessulanum*) i el freixe de fulla petita (*Fraxinus angustifolia*) s'han expandit molt al llarg dels darrers 110 anys, i que, a la mateixa zona, ara hi ha espècies

Part del grup travessant la riera de Rajadell, per on l'aigua no circulava, malgrat que l'any 2024 està tenint, al pla de Bages, una quantitat de precipitació superior a la mitjana. És molt probable que aquest cabal tan escàs sigui degut principalment a la forta sequera acumulada durant els anys 2021, 2022 i 2023.

Pollançons (*Cycloeybe cylindracea*)

forestals, com el cirerer de guineu (*Prunus mahaleb*), l'auró blanc (*Acer campestre*), el negundo (*Acer negundo*) i el freixe de flor (*Fraxinus ornus*), que no hi eren quan el jove Font i Quer l'explorava.

Després de fer una breu introducció, d'admirar els altíssims pins pinyers (*Pinus pinea*) que teníem a tocar dels cotxes i de travessar un torrent per un punt on el llit està recobert per la soca i les arrels d'un gran exemplar del freixe de fulla petita, vam visitar l'aoroneda del Balç del Suanya, un bosquet caducifoli madur que ocupa al voltant d'una hectàrea d'un vessant obac i rocós proper a la riera, i destaca perquè té com a arbre dominant l'auró negre (malgrat que des del punt de vista fitosociològic és una roureda seca) i per la seva diversitat d'espècies arbòries. Al mateix bosquet, hi ha una vella pinassa (*Pinus nigra* subsp. *salzmannii*) de grans dimensions i alguns roures (*Quercus x cerrioides*, probablement) alts i esvelts, i hi són presents l'auró blanc i el til·ler de fulla grossa (*Tilia platyphyllos*), que s'hi ha naturalitzat. També hi ha algun exemplar d'herba pigotera (*Polypodium cambricum*), una falguera que és molt rara al pla de Bages. Fins fa pocs anys, el boix (*Buxus sempervirens*) hi era molt abundant, però ara quasi ha desaparegut per culpa de l'acció defoliadora de l'eruga de la papallona del boix (*Cydalima perspectalis*).

Un cop feta la visita a aquest bosquet tan especial, vam tornar al punt de partida passant per una albereda on hi ha tres àlbers (*Populus alba*) enormes i per una zona de camps de secà on vam identificar algunes plantes arvenses. De l'albereda en va sortir corrent un senglar, espantat per la nostra presència.

A continuació, vam fer un recorregut circular d'uns 6 km que va tenir com a principals elements d'interès la font de l'Arrel, la roureda seca amb aurons negres que l'envolta i la identificació de diverses espècies de bolets de morfologia variada (farinera [*Amanita ovoidea*], alzinoi [*Armillaria mellea*], orella de Judes [*Auricularia auricula-judae*], bolet de tinta [*Coprinus comatus*], cama de perdiu [*Chroogomphus rutilus*], gita de bruixa [*Clathrus ruber*], pollançro [*Cycloeybe cylindracea*], lle-nega negra [*Hygrophorus latitabundus*], rovelló [*Lactarius sanguifluus*], bolet de soca de pollancre [*Lenzites warnieri*], gírgola [*Pleurotus ostreatus*], cuagres [*Russula* spp.], pinetell [*Suillus* sp.], falsa pentinella [*Volvopluteus gloiocephalus*], etc).

La font de l'Arrel sol rajar poc, però sempre raja. Sota la seva canella, creix una «ber-ruga pètria» de travertí que està recoberta de capil·leres (*Adiantum capillus-veneris*) i entapissada de molsa i de l'hepàtica tal·losa *Pellia endiviifolia*. El bosc que envolta la font de l'Arrel és un bon exemple de roureda seca i s'assembla a l'aoroneda del Balç del Suanya, però té més proporció de roures (*Quercus x cerrioides*, principalment) que aquell i té marfull (*Viburnum tinus*), un arbust que en aquell no és present. L'observació d'un clotet amb excrements semblants als d'un gos de mida mitjana a la roureda amb aurons negres de la font de l'Arrel ens va indicar que hi és present el toixó (*Meles meles*).

Pins pinyers del bosc del Suanya

De camí cap a la font de l'Arrel, vam passar per una pinada de pi blanc (*Pinus halepensis*) planera que té un sotabosc ric en espècies arbustives i una àmplia zona on abunda l'auró negre. L'abundància d'auró negre en aquest indret suggereix que, al pla de Bages, l'auró negre no seria una espècie exclusiva de les obagues, a pesar del fet que és als vessants obacs amb fort pendent i rocós on més abunda actualment, segurament perquè és allà on va quedar confinat quan l'agricultura ocupava quasi tot el territori (al pla de Bages, la superfície conreada molt probablement va assolir el seu màxim a l'última dècada del segle XIX, que va ser quan la fil·loxera (*Daktulosphaira vitifoliae*), un hemípter d'origen nord-americà que mata les vinyes, va arribar-hi i s'hi va expandir).

Per atzar, en una petita superfície de la pinada esmentada hi ha sis grans arbustos (o arbres petits) que estan disposats d'una manera que sembla pensada per a facilitar la didàctica dels gèneres *Juniperus*, *Pistacia* i *Rhamnus*: hi ha un ginebre (*J. communis*) al costat d'un càdec (*J. oxycedrus*), un llentiscle (*P. lentiscus*) al costat d'una noguerola (*P. terebinthus*) i un aladern (*R. alaternus*) al costat d'una espina cervina de fulla petita (*R. saxatilis*).

Part del grup prop de l'aoroneda del Balç del Suanya

Gírgoles (*Pleurotus ostreatus*)

Font de l'Arrel (foto cedida per Lídia Ribas Espinalt)

Delegació del Pirineu-Prepirineu

Divendres 22 de novembre de 2024, a les 9 del vespre, al Centre Cívic de la Seu d'Urgell, tindrà lloc la presentació de la delegació pirinenca de la Institució Catalana d'Història Natural. Es presentarà la nova pàgina web, i alhora es parlarà de com coordinar-nos en el treball que tots, al camp, estem fent.

S'hi farà igualment una breu presentació prèvia sobre la georeferenciació de les observacions per tal de fer-les públiques a través del propi web.

D'altra banda, la Delegació, du a terme el projecte **Mans Voladores**. Programa promogut per la Institució Catalana d'Història Natural al Pirineu, amb la coordinació de Pere-Miquel Parés, David Manzanera i Valdemar Pereira. L'espai se centra en els quiròpters.

Ja de tornada, vam gaudir de l'espectacle de colors que ens van oferir els pocs exemplars d'auró negre que ja tenien aspecte tardorral i vam anar a veure un esponerós i únic exemplar de bruc boal (*Erica arborea*) que creix prop d'uns quants exemplars de bruc d'hivern (*E. multiflora*) que estaven ben florits. La presència d'*E. arborea* al pla de Bages és excepcional, molt probablement perquè a la zona no hi ha sòls silícis i els

sòls descarbonatats són molt rars. També vam visitar una gran barraca de pedra seca que té la teulada coberta d'herba i de molsa, i vam observar un exemplar aïllat de freixde de flor que tenia bastants fruits encara verds. Curiosament, al llarg de la sortida no vam trobar ni un sol fruit d'auró negre, tot i que vam veure centenars d'exemplars d'aquesta espècie arbòria. ■

Acte de recepció de l'Herbari del Bages (1909-1912) de Pius Font i Quer a la Universitat de Barcelona

El dilluns 21 d'octubre de 2024, a l'Aula Magna de la Universitat de Barcelona, es realitzà l'acte formal de recepció per part del Centre de Documentació de Biodiversitat Vegetal (CeDocBiv) de l'Herbari del Bages que Pius Font i Quer realitzà entre els anys 1909 i 1912 i que el Centre Excursionista de la Comarca de Bages ha custodiat durant més d'un segle. L'Herbari del Bages conté 628 plecs amb mostres ben seleccionades, completes i ben herboritzades de 618 espècies de plantes vasculares autòctones recol·lectades a la comarca de Bages. Cada mostra porta l'etiqueta original manuscrita de Pius Font i Quer amb el nom científic que identifica la planta, la localitat i la data de recol·lecció i, si s'escau, el nom vulgar de la planta i observacions sobre la seva abundància. L'Herbari del Bages és el suport material i testimoni de la seva obra *Ensayo Fitotopográfico de Bages* (1914), la flora de la comarca de Bages que li serví com a tesi doctoral. L'Herbari del Bages de Pius Font i Quer es pot consultar en format digital a <https://herbarifontiquer.cat/#/>.

En l'acte van intervenir Jordi Garcia Fernàndez (vicerector de recerca de la UB; Facultat de Biologia, UB) en funcions d'amfitrió,

Lourdes Chamorro Lorenzo (secretària del CeDocBiv; Facultat de Biologia, UB) que explicà les funcions del CeDocBiv, Joan Vallès Xirau (director del CeDocBiv; Facultat de Farmàcia i Ciències de l'Alimentació, UB) que glossà la figura de Pius Font i Quer, Antonio Gómez Bolea (coordinador de la secció d'herbaris del CeDocBiv; Facultat de Biologia, UB) que destacà la cura en la selecció de mostres completes de plantes per part de Pius Font i Quer i Marc Aloy Guàrdia (alcalde de Manresa) que recordà els lligams de Pius Font i Quer amb el CECB i amb la ciutat de Manresa de la qual, ja l'any 1914, fou nomenat fill adoptiu, i que el segon institut de batxillerat que es construí a la ciutat, precisament l'institut en el qual ell mateix estudià, porta el nom de Pius Font i Quer.

A la fotografia, l'alcalde de Manresa, Marc Aloy, sosté un dels arxivadors de l'Herbari del Bages de Pius Font i Quer, i la conservadora, Roser Guàrdia, en mostra un dels plecs.

Foto: Joan Simon (coordinador de la Secció de Bases de Dades del CeDocBiv; Facultat de Farmàcia i Ciències de l'Alimentació, UB). ■

D'esquerra a dreta: Christine Hasse Font (neta de Pius Font i Quer), Raül Font-Quer Plana (net de Pius Font i Quer), Joan Vallès Xirau (director del Centre de Documentació de Biodiversitat Vegetal, UB), Florenci Vallès Sala (Delegació del Bages de la Institució Catalana d'Història Natural), Marc Aloy Guàrdia (alcalde Manresa), Melcior Serra (Centre Excursionista de la Comarca de Bages), Josep Nuet i Badia (Centre Excursionista de Catalunya, il·lustrador, botànic i coautor de la Flora de Montserrat), Roser Guàrdia Rúbies (conservadora d'herbaris del Centre de Documentació de Biodiversitat Vegetal, UB), Antonio Gómez Bolea (Secció d'Herbaris del Centre de Documentació de Biodiversitat Vegetal, UB), Jordi Badia Guitart (Delegació del Bages de la Institució Catalana d'Història Natural)

Delegació de la Garrotxa

La roureda de Mas Tarut més viva i jove que mai!

Ara ja fa gairebé mig any que va començar el projecte de restauració ecològica de la roureda de Mas Tarut, situada a la ciutat d'Olot, i ja són més de 50 persones voluntàries les que han participat en les diferents jornades d'acció.

Dos cops al mes, normalment els diumenges al matí, els voluntaris i voluntàries es reuneixen per dur a terme accions per millorar i potenciar la biodiversitat típica de roureda humida, en detriment de la vegetació ruderal que predominava fins ara.

Durant els primers mesos es van dedicar els esforços a estudiar l'estat de partida de la roureda, a nivell herbaci, arbustiu i arbore. Un cop conegudes les espècies vegetals presents a la roureda es va poder concretar el full de ruta de cara als mesos següents.

La tasca que més dedicació ha suposat al grup de voluntaris i voluntàries ha estat la delimitació dels senders de la roureda per tal d'evitar el trepig d'espècies protegides i, ara com ara, ja poden presumir que és una tasca acabada.

De cara als mesos d'hivern es vol potenciar l'estrat arbustiu, gairebé absent actualment, trasplantant peus d'arbustos de zones restaurades anteriorment com és el cas de la Moixina.

La gran implicació voluntària ha dut a voler organitzar una jornada de portes obertes per obrir el projecte al públic: entitats locals, grups ecologistes, casals de barri, famílies... Tothom és benvingut i tothom té (encara que no ho sàpiga) un granet de sorra a aportar a la restauració del nostre entorn més proper. ■

Grup de treball Societat Catalana de Fotògrafs de Natura

Recordant Ramon Margalef

El dimecres, 13 de novembre, a les 18 h, a la sala Prat de la Riba de l'IEC, tindrà lloc la sessió «Recordant Ramon Margalef, 20 anys sense el mestre».

No es tracta d'una conferència sobre el que va aconseguir aquest gran científic català, cosa que ja s'ha fet moltes vegades i és ben conegut. El format serà una taula rodona, moderada per Albert Masó, en la qual cada ponent parlarà 10 minuts d'alguna vivència que hagi tingut amb ell, aspectes de la seva particular manera d'investigar i de formar als seus alumnes i deixebles, dels aparells de recerca que es construïa, del seu caràcter i personalitat, alguna anècdota... Hi intervindran: Joan Armengol, Josep Maria Camarasa, Jordi Camp, Marta Estrada, Jordi Flos, Ramon Margalef Mir, Albert Masó, Narcís Prat i Joandomènec Ros.

En acabar, podrà intervenir el públic fent preguntes als ponents o explicant alguna cosa rellevant sobre qui va ser mestre de diverses generacions i de molts dels biòlegs que encara estan en actiu. Us hi esperem! ■

Ramon Margalef investigant en el vaixell oceanogràfic Atllor II, 1973 (Foto: Marta Estrada)

Grup de treball Antaxius

Dia dels Grills i Saltamartins

El passat cap de setmana 14 i 15 de setembre es va realitzar una nova jornada múltiple per celebrar el «Dia dels Grills i Saltamartins» en diverses localitats del territori català.

Com cada any aquesta jornada té un doble objectiu, un vessant més divulgatiu, per donar a conèixer la riquesa de la fauna ortoptèrològica que tenim a les nostres terres, i un altre, per aprofitar la jornada per fer recerca i prospecció de les diferents espècies d'un territori concret.

Les diferents localitats on es varen poder fer sortides guiades per experts del grup

Antaxius-ICHN varen ser del Bages, concretament per l'entorn de Montserrat, el Baix Llobregat (zona del Delta del Llobregat, l'Alt Empordà, (zona dels Aiguamolls de l'Empordà), la Garrotxa i la Segarra.

També cal remarcar, que durant el cap de setmana tot un seguit d'observadors i naturalistes, varen sortir al camp per fer prospecció i observacions d'ortòpters a altres indrets, tot pujant les cites a plataformes de ciència ciutadà com és Ornitho, iNaturalis o Observation. El total d'espècies observades i identificades durant el cap de setmana va ser de 47.

(Continua)

Convocatòria del Premi Torras-Foulon 2025

Ens plau anunciar-vos que s'ha obert la convocatòria del Premi Torras-Foulon 2025. Des de la ICHN, gràcies a la donació de la família Torras-Foulon, es convoca un premi destinat a una investigació naturalista sobre els sistemes naturals dels Països Catalans.

- La dotació del premi és de 4.000 euros i es poden presentar les propostes fins al 30 de novembre del 2024.
- Lliurament de propostes: s'acceptarà una única proposta per persona o equip de recerca.
- La documentació s'ha d'enviar a la Secretaria Tècnica de la Institució Catalana d'Història Natural (secretaria.technica.ichn@correu.iec.cat) indicant en l'assumpte: Opta al Premi Torras-Foulon 2025, abans del 30 de novembre de 2024.

Consulteu-ne [les bases](#) al web de la ICHN.

En aquesta nova edició del **BRUEL**, que arriba al seu número 120, a banda de les seccions habituals com la carta del president, l'Apnae al dia, amb notícies breus de fets destacats, o el resum d'activitats que s'han fet aquests darrers mesos, hi trobarem una entrevista a Ramon Mascort Amigó, l'article sobre el treball de recerca d'Otger Fortià «Els ocells de la Bisbal i Forallac» i «Racó de l'Empordà: el riu Daró» a càrrec d'Hubert Mas.

Sortida del Bages, la Segarra, la Garrotxa i l'Alt Empordà

Llista conjunta d'espècies d'ortòpters observades a les diferents localitats on es varen dur a terme activitats arreu de Catalunya el dia 14 i 15 de setembre de 2024:

1. <i>Acrida ungarica</i>	17. <i>Omocestus rufipes</i>	33. <i>Eugryllodes pipiens</i>
2. <i>Calliptamus barbarus</i>	18. <i>Stenobothrus lineatus</i>	34. <i>Oecanthus pellucens</i>
3. <i>Calliptamus italicus</i>	19. <i>Stenobothrus nigromaculatus</i>	35. <i>Nemobius sylvestris</i>
4. <i>Paracaloptenus bolivari</i>	20. <i>Stenobothrus stigmaticus</i>	36. <i>Arachnocephalus vestitus</i>
5. <i>Anacridium aegyptium</i>	21. <i>Acrotylus insubricus</i>	37. <i>Phaneroptera</i> sp.
6. <i>Eyprepocnemis plorans</i>	22. <i>Acrotylus patruelis</i>	38. <i>Tylopsis lilifolia</i>
7. <i>Heteracris littoralis</i>	23. <i>Aiolopus puissantii</i>	39. <i>Parasteropleurus perezii</i>
8. <i>Euchorthippus chopardi</i>	24. <i>Aiolopus strepens</i>	40. <i>Sorapagus catalaunicus</i>
9. <i>Euchorthippus elegantulus</i>	25. <i>Locusta migratoria</i>	41. <i>Synephippus obvius</i>
10. <i>Chorthippus brunneus</i>	26. <i>Oedipoda caerulea</i>	42. <i>Ruspolia nitidula</i>
11. <i>Chorthippus jacobsi</i>	27. <i>Oedipoda charpentieri</i>	43. <i>Ctenodecticus thymi</i>
12. <i>Chorthippus biguttulus</i>	28. <i>Oedipoda coerulea</i>	44. <i>Platycleis albopunctata</i>
13. <i>Chorthippus saulcyi</i>	29. <i>Sphingonotus caeruleus</i>	45. <i>Tessellana tessellata</i>
14. <i>Chorthippus vagans</i>	30. <i>Pezotettix giornae</i>	46. <i>Tettigonia viridissima</i>
15. <i>Omocestus navasi</i>	31. <i>Paratettix meridionalis</i>	47. <i>Dolichopoda bolivari</i>
16. <i>Omocestus raymondi</i>	32. <i>Gryllus bimaculatus</i>	

Representants en organismes i institucions

III Jornades de Recerca del Parc Natural de l'Alt Pirineu

Del 4 al 6 de setembre passat es va celebrar a les instal·lacions de MónNatura Pirineus, a Planes de Son (el Pallars Sobirà) les **III Jornades de Recerca del Parc Natural de l'Alt Pirineu**, organitzades pel Parc Natural de l'Alt Pirineu (PNAP) amb l'objectiu de divulgar el coneixement científic que es genera al parc en l'àmbit de les ciències de la vida, ciències de la Terra o ciències socials i humanes, així com aportar indicacions de com aquest coneixement s'hauria de tenir en compte pel que fa a gestió i planificació dels espais naturals i del territori de l'Alt Pirineu. Les jornades van ser obertes a tot el públic i van consistir en dos dies de ponències i una sortida de camp durant el darrer dia. El programa de les jornades de recerca va incloure deu sessions temàtiques sobre evolució del paisatge, arqueologia, geologia, llegat cultural, estanys, xarxes de monitoratge/

nivologia, sistemes socioecològics, ecologia animal i biodiversitat, ecologia forestal i biodiversitat, i rius i molles, amb ponències orals i pòsters, els quals van incloure també altres temàtiques. En total, es van presentar 66 comunicacions orals i 10 pòsters, a més de les intervencions que es van fer al llarg de la sortida. La sortida va transcórrer per la vall de Bonabé en el curs alt de la Noguera Pallaresa i es van exposar de forma interactiva amb els participants nombrosos aspectes de la seva geologia, fauna i vegetació, i història d'ocupació humana, amb un particular èmfasi en diferents aspectes de la gestió del medi natural integrada amb els usos del territori, com els ramaders, apícoles, forestals, hidrològics i turístics, tant de la mateixa vall visitada, com del conjunt de l'àmbit del parc. El nombre de participants en les jornades va superar els 150 –una

(Continua)

setantena d'ells eren ponents–, els quals majoritàriament provenien d'entitats del món universitari i acadèmic de Catalunya, unes 25 entitats en total, i moltes d'elles membres de la ICHN.

El 2021 el Parc Natural de l'Alt Pirineu (PNAP) va crear l'**Observatori de Recerca del Parc**, amb el suport de la Comissió Científica del Parc, formada per experts de diferents disciplines vinculats a l'àmbit del PNAP i amb representació de l'IEC. L'Observatori de Recerca del Parc forma part de l'organigrama de l'equip gestor, i té com a objectiu principal promoure la recerca i la divulgació científica a la societat, així com afavorir el traspàs d'informació entre la comunitat científica i l'equip gestor per poder fonamentar millor la presa de decisions en la gestió d'aquest espai natural protegit. És en aquest context que s'han organitzat aquestes jornades, atès que des del PNAP es considera que el coneixement generat no només posa en valor l'immens llegat natural i cultural de l'Alt Pirineu, sinó que alhora proporciona més eines per prendre decisions per gestionar millor aquest espai natural protegit i altres zones de muntanya pirinenca amb característiques similars. Des de 2022 el PNAP ha incentivat també la recerca en aquest espai natural a través de dues convocatòries del programa de

beques Salvador Grau i Tort de suport a la recerca, juntament amb l'Institut per al Desenvolupament i la Promoció de l'Alt Pirineu i Aran (IDAPA), el Centre d'Art i Natura de Farrera i la col·laboració de la Fundació Catalunya La Pedrera, que han ajudat a atraure una trentena de nous projectes de recerca a la zona, els quals han estat plenament representats a les jornades. La gran quantitat i diversitat de recerques que s'hi duen a terme des de les universitats, centres de recerca, associacions o particulars, evidencien que el PNAP ha esdevingut una destinació científica de gran interès en l'àmbit naturalista, i també en els àmbits socials i culturals. Les III Jornades han estat un important incentiu per a la interacció entre grups de recerca, i entre aquests i els gestors de l'espai natural, facilitant noves idees per recerques futures de cara a millorar l'estat de conservació dels valors naturals i culturals de l'Alt Pirineu. ■

Assemblea General

L'1 d'octubre passat, tingué lloc l'Assemblea General de socis de la Institució. En primer lloc la presidenta, Jordina Belmonte, donà la benvinguda tant als assistents presencials com als que seguien l'acte telemàticament i de seguida donà la paraula a Esther Garcés, que glosà la trajectòria d'Enric (Quique) Ballesteros, nomenat enguany Soci d'Honor de la ICHN, qui, al seu torn, agrai el premi i destacà la importància de la tasca dels naturalistes.

A continuació, Clàudia Pla-Narbona León presentà els resultats de l'estudi «Beure del fang: estudi dels abeuradors de papallones a Catalunya», premiat amb l'Ajut a la Dona Naturalista 2022.

Tant del nomenament del Soci d'Honor, com de la presentació del treball de Clàudia Pla-Narbona, n'inclourem la ressenya en el proper NOTÍCIES.

Acte seguit s'aprovà l'acta de l'Assemblea General del 13 de juny de 2023, que es pot consultar al [web](#) de la ICHN. Jan Tomàs, com a secretari, presentà les línies generals d'actuació del 2022, que van ser aprovades pels assistents i s'aprovà la incorporació del socis que van sol·licitar adherir-se a la ICHN durant l'any 2023. A continuació, Marc Vilella presentà l'estat de comptes de l'entitat, que es valorà com a positiu, atès que els ajuts externs augmenten, cosa que permet tirar endavant tots els projectes previstos.

Per acabar l'acte, es va fer la votació per a la renovació de càrrecs del Consell Directiu i, també, per l'aprovació de la proposta de modificació de l'article 13.3 dels Estatuts i del segon punt de l'article 3 del Reglament de règim interior, que resultà aprovada.

Una vegada fet el recompte de vots, el Consell Directiu resultant és el següent:

Presidència: Carme Rosell Pagès
 Vicepresidència: Juli Pujade-Vilar
 Secretaria: Jan Tomàs Perarnau
 Tresoreria: Marc Vilella Antonell
 Vocals: Jordina Belmonte Soler
 Ignasi Cebrian Ester
 Esther Garcés Pieres
 Margarida Genera Monells
 Pere Luque Pino
 Albert Masó Planas
 Joan Martí Molist
 Elena Mur Cacho
 Joan Pino Vilalta
 Sandra Saura Mas. ■

Carme Rosell Pagès, nova presidenta de la ICHN.

Vols rebre el NOTÍCIES més aviat, en color i amb enllaços als documents anunciats?

Contacta amb la Secretaria de la Institució (ichn@iec.cat) i demana la versió en format pdf!

Les xarxes socials de la ICHN

Seguiu les novetats relacionades amb les activitats de la ICHN a [Twitter](#), [Facebook](#), [Instagram](#) i al canal [Youtube](#).

Amb el suport de

fundada el 1899

ICHN

Institució Catalana d'Història Natural

Filial de l'Institut d'Estudis Catalans

Redacció: ICHN
C. del Carme, 47
08001 Barcelona
Tel. 933 248 582
Fax 932 701 180
A/e: ichn@iec.cat

A/I: <http://ichn.iec.cat>

Imprimeix: IMPREMTA BADIA, SL
ISSN (ed. electrònica): 2339-5672
ISSN (Ed. impresa): 1135-8815
Maqueta: Albert Beltran
Dipòsit Legal: B.39829-1995

Legislació

Catalunya

RESOLUCIÓ ARP/3409/2024, de 22 de setembre, per la qual s'aprova el Pla d'infraestructures estratègiques i bàsiques de prevenció d'incendis forestals del perímetre de protecció prioritària **Muntanyes de Prades-Bosc de Poblet** (PPI del PPP T3), als termes municipals de l'Albiol, Alcover, l'Aleixar, Alforja, Arbolí, Capafonts, Cornudella de Montsant, l'Espluga de Francolí, la Febró, Montblanc, Mont-ral, Prades, la Riba, la Selva del Camp, Ulldemolins, Vallclara, Vilanova de Prades, Vilaverd, Vimbodí i Poblet i Vilaplana. DOGC núm. 9255 de 26 de setembre de 2024.

Agenda

Grup de Naturalistes d'Osona (GNO - ICHN)

- Dissabte 9 de novembre de 2024, de 10 a 13.30 h, «**Descobrim el que trepitgem**», a càrrec de Jordi Vilà i Íngrit Soriguera, de Geòleg.CAT i Geologia365.com.
- Dissabte 14 de desembre de 2024, de 10 a 14 h, «**Seguint els rastres i senyals de mamífers i ocells**», a càrrec de Joan Culí, Grup de Naturalistes d'Osona (GNO-ICHN). Àrea a estudiar: Serrabona.

Trobareu més informació a: www.museudelter.cat – mon.uvic.cat/cerm – www.gno.cat. Cal inscripció prèvia per mitjà del formulari que trobareu a l'[agenda del Museu del Ter](#) o al telèfon 93 851 51 76 (Museu del Ter).

Delegació de la Serralada Litoral Central

- Dissabte 9 de novembre de 2024, de 8 a 13 h, «**Sortida fotogràfica per conèixer els bolets**». Utilitzant les noves tecnologies i acompanyats d'experts farem un recorregut per la Serralada Litoral. Obtindrem fotos, coneixerem els bolets, i utilitzarem una aplicació de ciència ciutadana (Minka) per fer una base de dades oberta a tothom.

Trobada i presentació de l'activitat a Can Boet (Mataró), a les 8 h, Cal portar mòbil amb càmera o càmera de fer fotos i/o portàtil. No cal portar cistell, no recollirem bolets. Pujada i identificació de fotografies.

Grup de treball Societat Catalana de Fotògrafs de Natura

Dimecres 13 de novembre de 2024, a les 18 h, a la sala Prat de la Riba de l'IEC, tindrà lloc la sessió «**Recordant Ramon Margalef, 20 anys sense el mestre**», amb les intervencions de intervindran: Joan Armengol, Josep Maria Camarasa, Jordi Camp, Marta Estrada, Jordi Flos, Ramon Margalef Mir, Albert Masó, Narcís Prat i Joandomènec Ros.

Delegació del Pirineu-Prepirineu

Divendres 22 de novembre de 2024, a les 9 del vespre, al Centre Cívic de la Seu d'Urgell, tindrà lloc la «**Presentació de la delegació pirinenca de la Institució Catalana d'Història Natural**». Es presentarà, també, la nova pàgina web, i es parlarà sobre la georeferenciació de les observacions per tal de fer-les públiques a través del propi web.

Grup Mineralògic Català

- Dimecres, 13 de novembre de 2024, «**Les mineralitzacions fumarolians del volcà Tajogaite (La Palma, Illes Canàries)**», a càrrec de Marc Campeny Crego. Geòleg. Conservador de Mineralogia del Museu de Ciències Naturals de Barcelona.
- Divendres, 22 de novembre de 2024. «**Geologia i mineralogia planetària. Reptes i perspectives de futur de l'exploració de la lluna i altres cossos del sistema solar**», a càrrec de Marina Martínez. Geòloga. Investigadora postdoctoral a la Goethe-Universität Frankfurt (Alemanya). Membre de l'equip CASA Moon de l'institut ISSREVI de la NASA. Integrant de la missió Hypatia II.
- Dimecres, 27 de novembre de 2024 «**La erupción del volcán Tajogaite: características y materiales. Realidad vulcanológica actual y planificación territorial pose-rupción**», a càrrec de José Mangas Viñuela. Geòleg. Catedràtic de Cristal·lografia i Mineralogia de la Facultat de Geologia de la Universidad de Las Palmas de Gran Canaria, Islas Canarias.
- Dimecres, 11 de desembre de 2024. «**La mineralogia i la mineria del ferro a la serra de les Ferreres, Bruguers, Gavà, Baix Llobregat**», a càrrec de Joan Rosell Riba. Químic. Soci i expresident del Grup Mineralògic Català. Gerent de Rosell Minerals.

Totes les sessions tindran lloc, de 18.30 a 21 h, a la Sala Pi i Sunyer, de l'Institut d'Estudis Catalans.

Han col·laborat en la redacció d'aquest NOTÍCIES: Jordi Badia, Josep Germain, David Guixé, Carlos Hernández-Castellano, Jordi Corbera, Paco Lloret, Albert Masó Eloïsa Matheu, Xavier Oliver, Pere Miquel Parés, Galdric Mossoll, Xavier Oliver, Clàudia Pla-Narbona, Ariadna Sanglas, Ferran Sayol, Eric Serratosa, Xavier Soler, Jan Tresserras, Florenci Vallès i Marc Vilella.